

Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 38.053.014
Чорноморського національного
університету імені Петра Могили,
доктору наук з державного
управління, професору
Ємельянову Володимирі
Михайловичу

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління,
професора кафедри менеджменту та публічного управління,
Державного податкового університету,
Васильєвої Олександри Іллівни
на дисертаційну роботу здобувача наукового ступеня доктора філософії
Суслова Миколи Миколайовича
на тему «**Механізми здійснення локальної ідентичності об'єднаних
територіальних громад в умовах децентралізації влади**»,
подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 38.053.014 у
Чорноморському національному університеті імені Петра Могили на здобуття
наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 – публічне управління
та адміністрування

Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, темами.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що в умовах глобалізації, формуванні наднаціональних об'єднань, ускладненню політичного та економічного життя зростає увага до збереження національної ідентичності. В умовах реформи децентралізації саме рівень територіальної громади – це той первинний осередок суспільства на якому виникають основні соціально-політичні і економічні відносини, формується національна і громадянська ідентичність. Саме локальна ідентичність сьогодні зберігає своє значення як чинник консолідації, громадянській самоорганізації локальної спільноти – місцевого співтовариства. Стає фактором конструювання локальних територій, самоорганізації, консолідації і мобілізації місцевої локальної спільноти

Зазначене свідчить, що тема дисертаційного дослідження є актуальною та практично значущою, що, зокрема, підтверджується зв'язком з науково-дослідною роботою кафедри публічного управління та адміністрування Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Зазначене визначає головні аспекти актуальності теми дисертаційного дослідження Суслова Миколи Миколайовича, в якому зроблено спробу обґрунтувати теоретико-методологічні положення та розробити практичні рекомендації щодо формування локальної ідентичності територіальних громад, як складової національної ідентичності держави.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Аналіз змісту дисертації та анотації, рекомендацій та висновків свідчить, що наукова новизна дослідження має належний рівень обґрунтованості. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані та відповідають меті та завданням роботи, що забезпечується адекватністю обраних методів дисертаційного дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення теорії державного управління та напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених з питань територіальної, національної, локальної ідентичності та їх ролі в розвитку локальних територій громад, що пов'язано з реформою децентралізації в Україні. В дисертаційному дослідженні проаналізовано значну кількість нормативно-правових актів, наукові здобутки та прикладні напрацювання вчених і практиків.

Метою дослідження є наукове обґрунтування механізмів здійснення локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади та формулювання практичних рекомендацій щодо удосконалення цього процесу в практиці державного управління в Україні..

Обґрунтованість висунутих дисертанткою наукових положень підкріплюється логічним викладенням матеріалу, глибоким аналізом та узагальненням теоретичного та практичного досвіду, залученими матеріалами та науковими джерелами з фахових питань, впровадженням здобутих результатів в практичну діяльність органів місцевого самоврядування, громадських організацій. Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в дисертації, є достатньою мірою обґрунтованими, логічними і послідовними.

Достовірність результатів і новизна дослідження, повнота їх викладу в опублікованих працях. Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, забезпечена використанням наукової методології та застосуванням сучасних методів проведення досліджень. Уважне ознайомлення зі змістом дисертації, анотації до неї та наукових публікацій дисертанта дає підставу визначити основні наукові положення та висновки, що характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок дисертанта, ступінь їх обґрунтованості та достовірності.

Наукова новизна одержаних результатів визначається особистим внеском автора у вирішення актуального наукового завдання у галузі публічного управління, що полягає в обґрунтуванні механізмів формування локальної ідентичності в об'єднаних територіальних громадах у процесі децентралізації та пропозицій щодо удосконалення локальної ідентичності ОТГ в практиці державного управління в Україні.

Найсуттєвіші результати дослідження, що містять наукову новизну, полягають у тому, що:

вперше:

– запропоновано комплексний програмно-цільовий підхід щодо запровадження локальної ідентичності територіальної громади за допомогою інтегративного впливу таких механізмів: самоідентифікації (через мову,

традиції, що підтримуються місцевою спільнотою, соціальний, культурний досвід, систему освіти); соціальної інституціоналізації (перетворення соціальних намірів у норму та формування відповідних правил співіснування, ідентифікуючи індивіда з певною соціальною спільнотою (місцевим співтовариством); структуризації місцевої спільноти (місцева еліта: культурні діячі, освітяни, представники громадських рухів, управлінці, що уповноважені приймати рішення та реалізовувати спільні інтереси місцевої спільноти, що здатні її об'єднати); місцевого самовизначення (історичні, культурні, побудові, етнічні особливості, що формують узагальнений образ представника даного місцевого співтовариства);

удосконалено:

- — методичні положення щодо оцінювання ефективності комунікаційних стратегій в громадах як інструмента консолідації суспільства до вирішення питань місцевого значення та забезпечення оперативного інформаційного зв'язку із громадянами у період кризи на основі уточнення критеріальних компонентів, які включають *якісні* (участь громадян у місцевих заходах, створення нових підприємств та відновлення існуючих, створення рекреаційних зон підвищення якості життя населення, зменшення рівня локальної міграції, наявність молодіжного потенціалу в громаді, зростання відсотку молоді в громадах) та *кількісні* (моніторинг громадської думки, доходи місцевого бюджету, відсоток бізнесу, вимірювання рівня забрудненості водоймищ, повітря, відсоток комунальної інфраструктури, рівень народжуваності, відсоток молоді, рівень надання соціальних послуг) показники;

- підходи щодо визначення рівня локальної ідентичності в громадах від найнижчого (ототожнення людини із певною територією) до найвищого (передбачає відчуття приналежності індивіда до соціально активної спільноти) на основі ідентифікації локальної ідентичності у таких площинах: *номінальна* — індивід чи група індивідів вирізняє себе із загального соціуму і починає ототожнюватися з певною спільнотою, яка проживає на території відповідної громади та *реальна* — індивід добровільно проявляє соціальну активність на користь своєї місцевої спільноти на основні загальноприйнятих цінностей та інтересів;

дістали подальшого розвитку:

- понятійне-категорійний апарат науки публічного управління шляхом уточнення таких понять, як «*локальна ідентичність*» (стан індивіда, що ґрунтується на відчутті ним особистої тотожності з територією громади, конкретною місцевістю (село, селище, місто), інструмент консолідації місцевого співтовариства, його ціннісно-культурний потенціал, базова основа для формування спроможної об'єднаної територіальної громади); «*територіальна ідентичність*» (обожнювання індивіда себе з територію, місцем народження/проживання), «*регіональна ідентичність*» (відчуття індивідом приналежності до певної регіональної спільноти), «*ідентифікація*» (визначення індивідом, своєї ролі та місця в соціумі (співтоваристві, суспільстві) в процесі взаємозв'язку з іншими членами співтовариства); «*формування локальної ідентичності*» (діяльність місцевих акторів (представників місцевої влади,

політичних партій, депутатів, громадських діячів, представників науки та культури) спрямована на побудову групової поведінки, збереження культури й традицій в громаді, формування довіри один до одного та владних інститутів;

- обґрунтування механізмів конструювання локальної ідентичності, що дозволяють забезпечити локальну соціальну уніфікацію членів місцевої спільноти: територіальний маркетинг; брендинг громади; соціальна політика; символічна політика; місцевий патріотизм;

- підходи що мають принципове методологічне значення для розуміння концепту локальної ідентичності: примордіалістський (примордіалізм), есенціалістський (есенціалізм), інтерналістський та екстерналістський, інструменталістський (інструменталізм), конструктивістський (конструктивізм).

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є результатом особистих наукових досліджень автора щодо вирішення актуального наукового завдання у галузі публічного управління та адміністрування, що полягає в теоретичному обґрунтування механізмів формування локальної ідентичності в об'єднаних територіальних громадах у процесі децентралізації та пропозицій щодо удосконалення локальної ідентичності ОТГ в практиці державного управління в Україні.

Усі наукові результати, що викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, одержані самостійно.

Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження.

Основні теоретичні положення, висновки і пропозиції дисертаційної роботи мають практичне спрямування та забезпечують методичне та практичне підґрунтя для удосконалення механізмів формування локальної ідентичності в об'єднаних територіальних громадах у процесі децентралізації влади в Україні.

Результати дослідження були використані у роботі Баштанської міської громади Баштанського району Миколаївської області, Дорошівської сільської громади Вознесенського району Миколаївської області, Всеукраїнської громадської організації «Територія Жінок», в межах комплексного наукового проекту прикладного дослідження, що виконувався викладачами кафедри публічного управління та адміністрування ННПУА ЧНУ імені Петра Могили.

Теоретичні положення та практичні рекомендації, які обґрунтовано в дисертаційній роботі, впроваджені в навчальний процес у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили.

Оцінка оформлення дисертації та змісту анотації. Дисертація та анотація оформлені згідно з вимогами МОН України. Зміст дисертаційної роботи логічний, мова викладення зрозуміла, виклад матеріалу послідовний і розкритий достатньою мірою.

Результати дослідження опубліковано в 5-ті статтях у наукових фахових виданнях з публічного управління категорії «Б» (2 статті співавторстві, 3 одноосібно), одній статті в науковому періодичному міжнародному виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази Scopus (у співавторстві), 1 розділу

у монографії (у співавторстві); 7-х опублікованих працях у виданнях апробаційного характеру.

Ознайомлення з текстом анотації дає змогу констатувати, що її зміст повною мірою відображає основні положення та висновки дисертації та не містить зайвої інформації.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. У цілому, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, необхідно зробити певні зауваження та вказати на окремі положення роботи, що викликають дискусію:

1. В розділі 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації» автором використано наступні методологічні підходи: примордіалістський, есенціалістський, інтерналістський та екстерналістський, інструменталістський, конструктивістський, що трактують поняття «локальна ідентичність», як бажання людини ідентифікувати себе з певною спільнотою чи соціумом. Однак більше уваги дисертант приділяє конструктивізму, як практичному механізму впровадження локальної ідентичності на рівні локальних спільнот. Тому вважаємо, що було б доцільно пояснити у вигляді структурно-логічної схеми важливість конструктивістського підходу для створення місцевої спільноти (місцевого співтовариства).

2. На нашу думку, в дисертаційному дослідженні потребують більшого узагальнення та висвітлення наукові підходи щодо формування системи місцевого управління в громадах, економічного розвитку громади, що включає не лише створення сприятливого економічного клімату, а й формування соціальної безпеки, мотивацію членів громади брати активну участь у прийнятті рішень місцевого значення (Розділ 2, підрозділ 2.1).

3. В дисертаційному дослідженні представлено успішний досвід формування брендингу (Баштанської ОТГ, Кам'яномостівської ОТГ), який є важливим напрямом соціально-економічної ідентичності громади. Втім, потребує уточнення, чому саме ці громади дисертант обрав для аналізу?

4. В дисертаційному дослідженні автором зроблено висновок, що крім економічних та соціальних показників спроможності громад, важливим напрямом розвитку є їх локальна ідентичність. до факторів формування локальної ідентичності варто відносити прагнення громадян до об'єднання за територіальним показником; спільність історичного минулого та культурного надбання; відчуття соціальної захищеності в громаді; можливість до самореалізації забезпечення культурно-духовного розвитку; відчуття колективної спільності зі своєю громадою. На нашу думку, доцільно було б визначити роль нормативно-правових документів що приймаються громадою в процесі формування локальної ідентичності.

5. На нашу думку, в дисертаційному дослідженні автором дуже вдало зроблено висновок, що найвищий рівень локальної ідентичності формується лише за партисипативного підходу, що означає чим більша соціальна залученість жителів громади до прийняття рішень місцевого значення, тим вищий рівень відповідальності за прийняті рішення, а отже, і більш високий рівень локальної ідентичності громади. Втім, автору, слід доповнити рис. 2.2 щодо учасників (суб'єктів) кожного окремого підходу, зокрема партисипативного.

Водночас, висловлені зауваження та пропозиції мають дискусійний характер і не знижують загальної високої оцінки результатів дослідження.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Дисертація виконана на достатньо високому теоретичному рівні, розділи дисертації пов'язані між собою структурно і змістовно, висновки роботи є достатньою мірою аргументованими і доказовими. Рівень проведеного дослідження та його практична спрямованість свідчать про наукову зрілість здобувача.

Важливість одержаних дисертантом наукових результатів, їх практична цінність у сукупності становлять необхідні підстави для твердження про те, що представлена дисертаційна робота Суслєва Миколи Миколайовича на тему «Механізми здійснення локальної ідентичності об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади», відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022 р.), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри менеджменту та публічного управління,
Державний податковий університет,
м. Ірпінь, Україна

